«Ο Ξεριζωμός»

8/12/02

ΣΕ ΕΠΟΧΕΣ ανήσυχες όπως η εποχή μας, η επιλογή του συγκεκριμένου έργου του Μπράιαν Φρίελ «Translations / Ο Ξεριζωμός» οπωσδήποτε δεν είναι τυχαία. Μετά το Ελσίνκι όπου το Κυπριακό καταποντίστηκε με σχέδια και προγράμματα τα οποία ανέτρεψαν πολλές από τις αποφάσεις των Ηνωμένων Εθνών, με το «Σχέδιο Ανάν» επί τάπητος απ' όπου ξεκινά ουσιαστικά η διχοτόμηση της Κύπρου ενώ παράλληλα αποφασίζεται να υπάρξει ξένη κηδεμονία, χωρίς, κατά συνέπεια, να έχει μεγάλη σημασία το γεγονός ότι προτείνεται η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαική Κοινότητα χωρίς όρια, έργα, όπως αυτό του Φρίελ, είναι συνταρακτικά επίκαιρα.

Αλλά ο «Ξεριζωμός» ήταν και θα είναι πάντα στις επάλξεις όπου υπάρχουν δυνάμεις κατοχής, όπου οι ειρηνευτικές συμφωνίες και η ΝΑΤΟϊκή κατοχή (βλέπε Βοσνία, Παλαιστίνη, Ιράκ) και πολλές άλλες περιπτώσεις, εξαφανίζουν την εθνική γλώσσα και την πολιτισμική ταυτότητα των εθνών. Σε τέτοιες καταστάσεις ο σκεπτόμενος άνθρωπος αντιστέκεται.

Μια τέτοια φωνή – κραυγή διαμαρτυρίας είναι και το συγκεκριμένο έργο του Φρίελ για όσες τέτοιες περιπτώσεις υπήρξαν αλλά και για όσες θα υπάρξουν εκεί όπου η ζωή δεν μπορεί να έχει συνέχεια όταν η πολιτισμική ταυτότητα χάνεται, όταν η εθνική γλώσσα «καταπατείται» και γίνεται φερέφωνο δυνάμεων κατοχής οι οποίες προωθούν τα δικά τους συμφέροντα.

Το έργο διαδραματίζεται στην Ιρλανδία το 1833 τον καιρό όπου η χώρα ήταν υπό την «αποικιακή κυριαρχία της Αγγλίας». Τότε που οι Αγγλοι επέβαλλαν τη διάδοσή της αγγλικής γλώσσας φτιάχνοντας «Εθνικά Σχολεία». Αλλά ο συγγραφέας δίνει μια ακόμη πληρέστερη εικόνα των συνεπειών της απώλειας της εθνικής γλώσσας αναφερόμενος στη χαρτογράφηση της Ιρλανδίας και στην προσπάθεια εξαγλισμού των ονομάτων, των περιοχών, των τοπωνυμίων. Μιλάει για τη φτώχεια, για την καλλιέργεια της πατάτας, τη μετανάστευση στην Αμερική αλλά και την αντίσταση των Ιρλανδών είτε ως ένοπλη μορφή όπως τα δίδυμα Ντόνελι, είτε με τη δημιουργία των «Αγροτικών Σχολείων» ή «Σχολείων του Φράχτη» όπου η διδασκαλία γινόταν στην ιρλανδική γλώσσα. Εκεί, μεταξύ άλλων, διδάσκονταν ελληνικά και λατινικά από αφοσιωμένους και βαθυστόχαστους μελετητές οι οποίοι στο έργο αντιπροσωπεύονται από τους δραματικούς χαρακτήρες του Τζίμη Τζακ και του Χιου.

Ο Μπράιαν Φρίελ δεν είναι απλά ένας διεθνώς καταξιωμένος θεατρικός συγγραφέας. Είναι διανοούμενος. Μεσ' από τα θεατρικά έργα του, οι σημασιολογικές έννοιες της γλώσσας, των λέξεων και της ερμηνείας, ορίζουν τρισδιάστατα μεγέθη.

Για όλους τους προαναφερθέντες λόγους είναι πραγματικά αξιόλογη η πρωτοβουλία του Αντ. Αντύπα να παρουσιάσει στο «Απλό Θέατρο» αυτό το σημαντικό έργο αναλαμβάνοντας και την ευθύνη της σκηνοθεσίας. Πρωτ' απ' όλα, η μετάφραση του Παύλου Μάτεσι αποτελεί μια εξαίρετη μελέτη – σπουδή στο κείμενο του Φρίελ.

Ο σκηνοθέτης πετυχαίνει ν' αναδείξει όλες τις αιχμές του κειμένου τονίζοντας με αδρές γραμμές τις ξεχωριστές φιγούρες του κάθε δραματικού προσώπου. Τα σκηνικά του Γ. Πάτσα, τα κοστούμια της Τ. Πρίτσα αλλά και η μουσική της Ελ. Καραϊνδρου χρωματίζουν έντονα την ατμόσφαιρα της εποχής. Κάνουν θαύματα, μεσ' από αποστομωτικές ερμηνείες ο Δημ. Καταλειφός (Χιου) και ο Μάνος Σταλάκης (Τζίμη Τζακ). Ηθοποιός υψηλών προδιαγραφών η Μάνια Παπαδημητρίου υποδύθηκε εκφραστικότατα τη Μέιρη. Αλλά πρόκειται για έναν θίασο άριστα συντονισμένο. Πολύ καλά έπαιξαν οι: Κ. Βασαρδάνης, Μ. Ζάχαρη, Σ. Γεωγλερής, Η. Κωστή, Λ. Βασιλείου, Σ. Καλογερόπουλος, Α. Δημητροκάλης. Μια εξαίρετη παράσταση, η οποία αναδεικνύει πολύπλευρα ένα σημαντικότατο θεατρικό έργο, γραμμένο από έναν διανοούμενο του θεάτρου.

Καλλιόπη Ραπανάκη